

عەلى و نينڭ لەنڭوان ئەدەب و ھونەردا.. ئاڭى عەبدوللا

عەلى و نينڭ، وڭ كورته رماننىڭكى چى و پوخت. يەككە لەشاكارە ديارەكانى ئەدەبى قەفقازى. تپىدا لەنڭو كەشى گەرمى خەشەيىستى بى ھاوسەر و نىشتمان، ئەو بەربەست و ئازارانە دەخاتە بەردىدە كە رژىمى فەرمانە ھاى رووسى لەسەردەمەكانى قەيسەرى و سەئىيەتى، واتا لەگەرمەى جەنگى يەكەمى جىھانى و جەنگى ناوڭ، لەنڭوان ساى 1918 تا ساى 1920 خستبوويانە بەردەم باڭى پايتەختى ئازەربايجان. داستاننىڭكى خەشەيىستى و بەرگىرىدەنە، لەنڭوان (عەلى خان شەرقانىشەر) كە لەخانەداننىڭكى موسوۋمانى شىعەى ئازەرى رەسەن فارسە و لەنڭوان شازادە (نينڭ كىپانى) مەسىحى ئارسەدەكسى جەرجى. ئەوانە كە لەباڭ ھاوپەلى خوڭندىن بوون پەۋەندى خەشەيىستى لەنڭوانيان دېتە ئارا و شەيدى يەكتى دەبن. دواى پىرس و راى زىر، ھەردوۋ ماڭباتەكە بەھاوسەرگىريان رازى دەبن، بەو مەرجەى نينڭ خوڭندى تەواۋ بىكات. باۋكى عەلىش بەو مەرجەى رازى دەبەت (عەلى نوڭىر كات و مەى نەخواتەۋە و كارى باش بىكات و لەپەناۋ بىروباۋەيش جەنگە و رڭگاش بەدوژمن نەدات دەستدرىز بىكات).

كاتەڭ كاروبارەكان بەباشى بەۋەدەچوون كوۋەككى مەسىحى ئەرمەنى دەۋەمەند كە (نەخارەيان) ى ناۋە و ھاۋەلى عەلى بوو دېتە نڭوانيان بى نمۇنە لاي باۋكى نينڭ باسى ھەشەى زىرى دەسەلاتى سىياسى و ئابوۋرى رووسى بەسەر ماڭباتى شەرقانىشەرى لە ئىراندا دەكات و بەگوڭدا دەخوڭنە ھاوسەرگىرى كچەكەى لەگە عەلى دەبەتە مایەى گرفت لەنڭوان ئەوان (كىپانى) و حكومەتى رووسى. ئەمەۋ كە رووسىاش لەساى 1914 چوۋە ناۋ بەرەكانى جەنگى يەكەمى جىھانى، ھەندەك لەھاۋەكانى عەلى چوۋە رىزەكانى سوۋپا بەلام كاتەڭ دەۋەتى عوسمانىش دژى رووسىا چوۋە جەنگەكە، ئەوان توۋشى بارىكى ئاساسى دەبن، ھەرچەندە عوسمانىيەكان سونىن و ئازەرىەكانىش شىعە.

نەخارەيان بى بەدىھەننى مەبەستە شاراۋەكانى رڭىڭ بەئوتەمبىلەكەى دەپەۋەت نينڭ بىفەندە، ئەۋە بوو بى دەرەۋەى شارى باڭى برد. كاتەڭكىش ئەۋ ھەۋاۋە بە عەلى دەكات بەپەلە و بەئەسپەكى خواستراۋ دواى دەكەۋەت تا پەياندەگات. دواى روۋبەۋوبونەۋە عەلى بەخەنجەرەكەى دەيكوژەت. بەۋەش ناچار بەرەۋ چىاكانى داغستان دەبەت رابىكات و لاي خزمەكانى لەگوندەك داۋدە دەدرەت. دواى ماۋەيەك

به یارمه تی که سکی خزمی عه لی نین ده گاته ئه و گوندهی سهخت و دووره دهسته. له وادا له گه عه لی هاوسه رگیری ده کات. به و جره له شازاده ییه وه ده بته ژنکی گوندی و خهریکی کاروباری ناوما و هنانی ئاو و سهخته کانی دیکه ر ژانه ده بته، به ام له گه ئه وه شدا به ختیارانه ده ژیهن.

دواتر هه واه به عه لی ده گات قه یسه ر نیک لای دووهم له ده سه بات لادراوه و باک ش له بهردهم هه شه دایه. ئه مه و ما باتی نه خاره یانیش به ره و ئه رمینیا باریان کردووه. به یه عه لی به یار ده دات به بهرگریکردن بگه ته وه باک. ئه وسا سوپا هه وه شاوه که ی رژی می پ بشوو که به دوا ی تا نیدا ده گه ان به سه ر شاری باک دا ده دن و دوا ی رووبه ووبوونه وهی سهخت، عه لی و نین راده کهن و ما که شیان و ران ده کرت. نین له واتی ئ ران ر ژانکی ناخ ش له ک شککی داخراو به سه ر ده بات. دواتر عه لی پ ی ده گاته وه و لای مامی ماوه یه ک ده م ن ته وه که مامی لای شای ئ ران پ بگه ی بهرز بوو. کات کیش نین ده بانی هاوسه ره که ی ر وروسمی عاشورا ئه نجام ده دات و جهسته ی خه تانی خو ن ده کات، زری پ ناخ ش ده بته. دوا ی ئه وهی هه واه ی ئه وشیان پ ده گات ه زه کانی عوسمانی ئازه ربایجانیان ک نتر کردووه و باک ئازاد کراوه. ئه وسا عه لی و نین ده گه ته وه باک. هاوکات جایی ک ماری ئازه ربایجانی دیموکراتی ده درته. نین ئهرکی ن ژه نکردنه وهی خانووه گه وره که ی بنه ما ی عه لی ده گرته ئه ست و عه لیش له لایه ن (فتالی خان هویسکا) ی یه که م سه ر ک وه زیرانی ئازه ربایجان، له وه زاره تی ده ره وه ده کرت ته پاشکی نووسینگه ی ئه وروپای ر ژئاوایی حکومهت. به ام ه نده ی پ ناچته، سووپای تورکی ئه و شو نه به ه نزی ئینگلیزی چ ده کات که ئه وان وه ه نزی پار زهر ها تبوون. له بهر ئه وهی عه لی و نین ش زمانی ئینگلیزییان ده زانی به یه هاوکاریان کردن. ئه وسا نین خه ونی به وه ده بین له با و زخانه ی شاری پاریس کار بکه ن. دوا ی وه ستانی جه نگه که ه نزی ئینگلیزی ناوچه که یان ج هشت و دانیشتوانی ئازه ربایجانی ش هاوش وهی ئ مه ی کورد و گهلانی دیکه ی ئه وسا، چاوه وانی ج به ج کردنی به نده کانی سیقه ر بوون. به ام سوپای سووری س قیه تی به مه به ستی رووخانی ک ماره که و سوودمه ندبوون له ته وای نه وته که ی یه که سه ر ه رش ده کاته وه سه ر باکو و هه وای لکاندنه وهی به س قیه ته وه ده دات. به وه ش باک داگیر ده کرت ته وه و عه لی و نین ش به ره و شاری گه نجه راده کهن. دوا ی ئه وهی سوپای س قیه تی ده گاته ئه و شو نه ش، عه لی ئه و جاره نین و که چه که ی به ره و ج رجیا ده ن رته و به خشی له گه ئازادیخوازه کان چه کی بهرگری هه ده گرت، تا شه هید ده کرت ده جه نگته.

وهک ده رده که و ته ناوهر کی ئه و داستانه ته نیا چیر ککی ئاسایی

خٲشهويستی نيه بهلکو سيمبولٲکه بٲ ناسنامه و سازانی نٲوان کهلتوورهکان و ئايينهکان. نٲوان رٲژهٲات و رٲژئاوا. نٲوان دواکهوتووی و ژيانی نوٲ. نٲوان بيابان و چيا. نٲوان پابه‌ندبوون به‌داخواری دٲ و ده‌ستبه‌ردارنه‌بوونی بيروباوهٲ. نووسهر جه‌ختی له‌سهر دوو جٲر خٲشهويستی کردووه. يه‌که‌ميان خٲشهويستی کوٲٲک بٲ ئاشقه‌کهی. دووه‌ميش خٲشهويستی هه‌مان کوٲ بٲ نيشتمان‌کهی. رٲمانٲکه قه‌فقازی تٲدا به‌رجه‌سته‌يه. ئه‌و خا‌که پٲه له‌داستان و ره‌گه‌ز و ئايين و کهلتووری جٲراجٲر. ههر بٲيه په‌ندی پٲشينان و قسه‌ی نه‌سته‌ق و چيٲٲکی ميللی تٲدا ده‌بينين، بٲ نمونه له‌ئٲواره خوانٲکی ناو ماٲی کيپانی، نه‌خاره‌يان له‌ناو ئاپٲٲه‌ی ئاماده‌بووان وه‌ک گٲته‌کردن روو له‌علی ده‌کات و ده‌ٲٲت : ”ههٲٲ له‌چيا و به‌وريش له‌جه‌نگه‌ٲه‌کان ده‌رده‌چن، ئه‌ی له‌بيابان چی هه‌يه؟” مه‌به‌ستی له‌بيابان خا‌کی ئازهربايجانه. عه‌ليش لٲزانانه وه‌ٲام ده‌دات و ده‌ٲٲت : ”شٲر و جه‌نگاوه‌ره‌کانی لٲ ده‌رده‌چٲت.

شايانی باسه تا ئٲستا نووسهری راسته‌قينه‌ی ئه‌و شا‌کاره نادياره. هه‌ندٲک له‌و بٲوايه‌ن (ليف نوسيمباوم 1905 – 1942) نووسهری ئازهری نووسيويه‌تی که ناوبراو له‌به‌ر هٲکاری سياسی له‌ژٲر ناوی خواستراوی (ئه‌سه‌د سه‌يدEssad said) بابه‌ته‌کانی ده‌نووسی. خاوه‌نی کٲمه‌ٲٲک به‌ره‌مه‌ی گرنگه، له‌وانه (خوٲن و نه‌وت له‌ٲٲژهٲات)، (دوانزده نه‌ٲٲنی قه‌فقاز)، (رووسيای سپی)، (زٲٲی ه‌ش) و (مانوٲلا). به‌ٲام زٲرينه‌ی شاره‌زيان له‌و بٲوايه‌ن نووسهری ئه‌و شا‌کاره (يوسف فيزٲر شامانزامينلی 1887 – 1943) نووسهر و ديپلٲماس‌کاری ئازهربايجانيه که ئه‌ویش له‌به‌ر هٲکاری سياسی به‌ناوی خواستراوی (قوربان سه‌يد Kurban Said) ده‌ينووسی. زٲر ئه‌دگاری پاٲه‌وانی رٲمانه‌که‌ش به‌که‌سايه‌تی ئه‌و نووسهره ده‌چٲت. ههر له‌رووبه‌ٲووبوونه‌وه‌وه تا ده‌گاته قوربانی دان. هه‌ندٲک ده‌ٲٲن ته‌نانه‌ت ناوه خواستراوه‌که‌ی قوربانیش له‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتووه. ئه‌و نووسهره راوٲژگاری دادوهری بوو. ساٲی 1920 دوا‌ی ئه‌وه‌ی سوپای سٲقيه‌ٲتی به‌ره‌و ئازهربايجان چوو، له‌به‌ر بٲچوونه سياسيه‌کانی دژ به‌سٲقيه‌ت، وٲاتی جٲه‌ٲشت و له‌تاراوگه‌ش بٲ ئه‌وه‌ی نه‌ناسرٲ و ده‌ستگير نه‌گرٲت زٲربه‌ی به‌ره‌مه‌کانی به‌ناوی خواستراو بٲاوکرده‌وه. له‌وانه (قوتابيان) و (به‌هاری کچان) و (له‌نٲوان دوو ئاگر‌دا). ساٲی 1925 مٲٲه‌تی گه‌ٲانه‌وه‌ی به‌ره‌و با‌کٲ پٲدرا. ساٲی دواتر گه‌ٲاوه. ئه‌وسا ماوه‌يه‌ک له‌زان‌کٲی با‌کٲ وانه‌ی زمان‌ی ئازهری وته‌وه. زٲر با‌به‌تیشی له‌زمان‌ی رووسی بٲ ئازهری وه‌رگٲٲا. ساٲی 1934 به‌شداری له‌کٲکردنه‌وه‌ی يه‌که‌م فره‌ه‌نگی رووسی – ئازهری کرد. ساٲی 1937 له‌کاتی هه‌ٲمه‌تی پاکتاوکردنی ئه‌ديبانی دژ به‌ئايدیای ، به‌هٲی ناوه‌رٲکی رٲمانه‌کانی،

هاوشو هوى كـمهـيكـ ئهـديبى دىكه دهستگير كرا و ماوهى ههشت سا زينداني بهسهردا سهـپـنـرا. دواى بهسهر بردنى سا، بههـى بهدخـراكى و ئازارهـكانى جهسته لهـئـردوگاي غولاغ، گيانى سپارد. سهرهـتاي بـاوكردنهـوى عهـلى و نـينـ بـ ساـى 1937 دهـگهـتهـوه كه (ئى پى تال فـرلاگ E.p.Tal. Verlag) لهـفـيهـنـا بهـزمانى ئهـمانى چاپـيكرد. دواتر لهـپـش چاوى خوـنهران ون بوو، تا ساـى 1970 خاتوو (جـنيا گرامان Jenia Graman) لهـكتـبخانهـيهـكى كـنى ئازهربايجانى دهـيدـتهـوه و وهـريدهـگـته سهر زمانى ئىنگليزى. ئهـوسا هـندهـى پـناچـت بـ كـمهـيكـ زمانى دىكه وهـردهـگـدرـت. ئهـمـش وهـك ئايكـنـكى سهـنگـينى كـمارى ئازهربايجانى ديموكراتى سهـيرى دهـكرـت. سهـبارت به تهـنينهـوى ئهـو شاكارهـش بـ ناو كارى هونهـرى ساـى 2016 لهـبهـريتـانيا بهـهـمان ناوى عهـلى و نـينـ كرا بهـفـيلم. كريستـفـهر هامپـتن سيناريـكهـى داـئـت و ئاسهـف كا پاديـاي دهـرهـنـهـرى بهـريتـانى رهـسـهـن هـينـديش، دهـريهـنـا. وـنـهـى ديمهـنهـكانى لهـتوركيا و ئازهربايجان گـيراون. ئادهـم بهـكرى ئهـكتـهـرى فهـلهـستـينى و ماريـا فالـفـردى ئهـكتـهـرى ئيسـپانى لهـتهـك ريـكارـد سـكامارچـى و هـمايـن ئهـرشهـدى و ماندى باتـينـكين و كـنى نيلسن و كـمهـيكـ ئهـكتـهـرى دىكه، رـهـهـ سهـرهـكـيهـكانـيان تـدا بهـرجهـسته كردوو. ئهـمهـو پـشـتـريش وهـك شكـداركردنى داستانهـكه، خاتوو (تهـمارا كـفـيسـيتادزى) ي پهـيكـهـرسازى جـرجى ساـى 2007 ديزانى بـ پهـيكـهـركـى دووانهـيى كو و كـچـك بهـناوى (پهـيكـهـرى خـشـهـويستى) داـئـت و ساـى 2010 لهـشارى باتـمى سهر دهـريـاي رهـش، چهـسپاندى. هـهـردوو بهـشهـكى پهـيكـهـرهـكه لهـپارچه شـوه بازنهـيين لهـپـا دروستـكـراون. بهـرزـيهـكهـيان ههشت مهـتر و كـشـيشـيان حهـوت تهـنه. ئهـو دوو پهـيكـهـرهـى لهـرـگاي تهـكنـيكـى كارهـبايى بهـردهـوام لهـبنهـكهـكهـيانهـوه لهـخوـگهـيهـك دهـسوـنـهـوه تاكو لهـكاتـزمـر حهـوتى ئـوارـهـى هـهـموو رـژـك بهـهـواشـى ئاوـتهـى يهـكـتر دهـبن. سهرهـتا وهـك ئهـوه يهـكـترى ماچ بـكهـن دواتر يهـكـتر لهـئامـز دهـگرن. ئـينـجا يهـكـترى دهـبن و لهـلهـنگـهـرى سووـانهـوى خـيان دهـستـبهـردارى يهـكـترى دهـبن و پـشت لهـيهـكـترى دهـكهـن، وهـك ئامـازـهـكـردنـك بـ ئهـوهـى هـيچ شـتـك لهـخـشـهـويستـيدا بهـردهـوام نـيهـ.

ئهـو كار هـونهـريه بـته رووگهـيهـكى ديارى گهـشتـيارى و شارستانى شارهـكه. رـژـانه زـرى گهـشتـيار لهـديـار ساتى ئاوـزانـبوونى هـهـردوو پهـيكـهـرهـكه دهـوهـستن و بـيرـيش لهـساته سهـختهـكانى چـيـكـى خـشـهـويستى تراژيدى ناو جهـنگى يهـكهـمى جـيهـانى دهـكهـنهـوه.

ئاكـ عهـبدوـ

ڪورٽ ۾ چير ۽ ڪي
وش ۽ ڪان ' . نووسيني:
ئيسما عيل
'زيندا ني
ء ۽ بدولس ۽ لام

زیندانی وشکان

د مژمړه شش و شش خولکي ئهوارې. له پنجره ش و پيسه کې ژوررکه مډا سېري درو ددکم. تيز و غوبار. با و بهران وک زنگه سره ځيان به پنجره کې دا ددڼ. ئاسمان يک پارچه لټي، ناتواني هټيبيڼي چ ټنگه کې. څر بندوبارگي تکهناو و ئاسماني ئمې جهه شتوو. هيچ هيوايک له ئاسمانه دا نابینم. ژوررکه له درو دگيرتر، له تاکه شته به زارم دکات، ئو وشانن کې ځيان به تا قوديوار کې دا ددڼ. له هه ودمام کې يان بکه م و و بيانخه م زينداني کاغز، بهه کې چي دي ئارامي ژوررکه م نه شه وڼن. پردکه م دادد م و و دست به نووسين ددکم. وشه کانم وک لافو دټټښه سر ووم تي کاغزه کان. کاغه زکان بيابان ئاسا تينوون و دگه رمانه باو شيان به دکنه و، له وکو زيندانه، نه زياتر. دواچار زيندانه کم به وشه کانم دروست کرد. ئسته کمه ئارامترم، هيچ نه بهت خه خاو ني زيندانه کم. زيندانه کې وتوقوت. له هاوينا ندا به دي وشه کان کاست دکات، له زستانا نيشدا خوڼي وشه کان دمه ييت. ئسته دواي ساه و چه ند مانگه، دخوازم گوزرک به نه و زيندانه کې دا بکه م. به تنيانا ورم، به وشه کان نام بووم. دمه وټ به قد ژماري وشه کان، خه لگه خه بېم. من به ترسه و هه نگو ددنه م، نه و ش به دوامدا ورن.

گوزر رک بے نو 'زیندانی وشکان' م

من ئۆستە نامەم. لېكىن ژوورەكى نىسىم دىم و نامەم بىلەن بىردىم.
دەندەنگەم، ئاخىر بىلەن ئاستىم لېكىن بىردىمدا ژياوم! يادىمدا بىردىمدا بىلەن بىردىمدا
سەبەرى ئاگرەكە وىن، وەكە ھەممى چەشتەكى ساردەم بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن
ئۆستەمدا بىلەن. لېكىن ژوورەدا ئىتر دەللاقەكەن سىپا بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن
سەبەرى شانىان. چە شاشىمەكە! مەن لېكىن بىردىمدا نازىم، بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن
وەكە بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن
يادىمدا بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن بىلەن

وټك تـزرر بـر زـويى ناخـم دـكـون، درز نـبات، دـوشـتـ.
 يـادـوـريـد وـنـدـيـيـكـانـيـش هـرچـنـد فرسـخـك لـمـو دـوورن، لـ
 شـلو و دـهـريـم دـكـن. بـلـسـبووم و خـم تـيار دا، بـر و دـونـدى
 يـادـوـريـدـكـان چووم. گـمـامـو و نـگـمـامـو. ئـسـتـش پارچـيـكم لـ
 دـامـن، پارچـيـكـى دـيـكـم لـ زاخ و يـكـى دـيـكـشم لـ بـنار ماوـتـو.
 مـن ئـسـتـ دـگـمـمـو بـ بوونـكـى لـ دـسـتـچو لـ ووى كـاتـو، لـ
 هـمـيـش زينـدو لـ نـومـدا. يـادـوـريـدـكـان دـمـهان. بـنى پـاـوـكـ،
 جـلوـبـرگـك، وـشـيـك، پـكـنـيـك، نـخـشـانـيـك، شـقـام و كـمـانـك
 دـمـگـمـنـدو بـ مـودا يـكـى دـوور لـ چـاوـان و نـزـيـك لـ مـن. هـمـيـش
 لـگـمـ يـادـوـريـدـكـان لـ جـنـگ دـام، نـازـانـم كـى كـتـايـيـ دـت؟
 هـمـيـش ئـو هـورـوـژم دـنـت و مـنـيـش بـرگـريـ دـكـم. لـ دـنـيـام
 نـا تـوانـم سـخـتـگـيـرانـم مـمـانـيـان لـگـمـدا بـكـم، چـونـكـ بـلـسـبوونـ.
 مـن ئـسـتـ لـ قـرـبـا غـيـدا تـنـيـام و لـ تـنـيـا يـيـشـدا زـر قـرـبـا غـم.
 لـ تـنـيـا يـيـدا يـادـوـريـدـكـان تـنـيـام نـا كـن، لـ مـن دـمـوـت تـنـيـام
 بـكـن و وازـم لـ بـنـن. دـمـوـت بـر و شوـنـكـاتـكـى دـوور و نـا دـيار
 تـوـو يـان هـمـدـم. شوـنـكـاتـكـى دـوور لـ بوون و زـمـنى مـن. شوـنـكـاتـكـى
 دـسـتـيـان پـم نـگـات. شوـنـكـاتـكـى نـسـتـم دـسـتـى پـيـان نـگـات.
 شوـنـكـاتـكـى لـو دـا يـادـوـريـدـكـانـيـشـم نـازـاد بـن. مـنـيـش هـا و
 سـرـبـسـت و ئـاسـوود بـم. شوـنـكـاتـى خـيـا، بـسـت، تـنـيـا لـو
 شوـنـكـاتـدـا دـتـوانـم لـيـخـنـيـان بـكـم و بـيـانـشـوـنـم.
 لـ نـو ئـم زينـدانى وـشـيـدـا و ن دـبـم لـ ووى 'كـات' و، لـ خـم
 دـدـزـمـو لـ ووى 'بـوون' و. هـمـيـش 'كـات' و 'بـوون' لـ
 كـبـر كـيـكـى سـير و تـژى لـ نـامـيـى و حـسـرـتـن. ئـو 'كـات' خـى
 دـنـا خـنـتـ نـو 'بـوون' و زـر جـار دـسـتـمـى دـكـات و دـيـئـنـجـنـت.
 زـر جـار يـش ئـو نـد تـكـمـى يـكـتـر دـبـن، 'بـوون' دـبـتـ مـازـخـى و چـنـ
 لـم نـازار دـبـنـت. 'كـات' بـزـك و زيتـسـت، لـ شوـنـكـى دـوـسـتـت،
 تـ پـت وايـ كـتـايـى هـاتـو، لـ دـبـنـى لـ نـو نـچو و سـر
 دـر دـنـتـو. 'كـات' هـمـيـش چـاوـوـى كـاتـكـى دـكـات بـ هـنـانـ
 ناو ووى يـادـوـريـد زـمـن كـردـكـان. يـادـوـريـدـكـان لـ نـو 'كـات' دـا
 گـشـونـما دـكـن و تـا پـسـلان دـمـنـدو. يـادـوـريـدـكـان لـ شـوـى
 هـمـيـش كـاتى دـا بـشـبوون بـسـر نـا گـا يـمـدا. مـن لـ نـا گـا يـمـدا بـ
 نـا گـا تـرم لـ نـا گـا يـم. هـر ئـو نـدـى و نـوـز مـدا، ئـيـدى يـادـوـريـد
 و نـيـى و دـنـگـيـكـان هـورـوـژم دـنـن و نـا گـا يـم دـخـن
 هـلـكـسـما.

مـن ئـسـتـ لـا قـرـم بـ ژيـان دـت كـى هـورـوـژم دـنـت. مـن ئـسـتـ لـا مـم و
 نـا ش و وـشـ لـگـم ژيـانـدا نـا كـم. سـرـاسـيـم دـوـانـم زيتـسـت و
 سـرـگـرمـيـى خـك بـ ژيـانـكـى گـرگـن و پـسـپـوت. لـ لـگـم ئـمـانـشـدا

ههشتا ژيان له شلوي خه شيهك خه ماس داوه. هه ميشه چاوه نوا، م، گو و چاوم موت كړدوو، و كو كه سكه بيه و ت له نه و په شلوي و غوباري بيا باندا شته كي ده خه شكه ر بيه ت و بيه ست ت. نه و منم به چاويلكه يه كه و له نه و بيا باندا 'غوبار' او ده نه م. نه و منم له به رانه به زايه ي ياد و ريه كان ده سر و م. نه و منم كه ژيان نه فيونه ست نيه به ي. نه و منم ده خوازم به به په مووچ و نه ي ژيان كه ته له هه بك شم. نه و منم، نه و منم، نه و منم من... به دار بو وينه و به اكر دن هاتينه ده ره و. هه ر توانيمان چه ند كونه كي به كو زي ندانه كه به سه ر به كينه و. سه یرم كړد ده مژمه ر شلوي كه بوو، چه ند سه یر! شلوي خوله كه گه اينه و دواوه!!

خه ي نه ده به. نووسينه: د . قائد غيلان. و رگه ا نه: سه ردار زا

((به ر له په چوونه كار كه و، گه ر كه م دوو وشه به ژم په يو ست به به به ته و، دواي خو ننه و به به ته كي دكه ر قائد غيلان، هه ستم كړد و كه چوونه كه له به سه كي به نه م ي كورديش هه به به په په ويستان زاني بيكه ينه كوردي به نه و په اچوونه و به خه اچوونه و مان به كار نه ده بيه كانمان هه به ت، سه ر په يانه ده ق نه ده بيه مان ديه ت نه ده ين، به وردي له چه مكي خه ي ش به ئاگا بين و له قو و بينه و. به هيو اين بيخو ننه و و ژانه كي به سه وده به ت به خودي نووسه ران و خه نه گران)) سه ردار

خه ي نه ده به و ناسراوه كه هونه ري هه سه نگا ندني كار نه ده به و هونه ري په كانه و به يار له به ر يانه و ده دات و له سه ر بنه ماي زانسته شره قه ده كات، به واته به په تي به و ميته له ژي اي زانسته، خه نه گر نازاد نيه ياني نازاد كي هه نيه، به كو نه و يش په يو سته راوه به بنه ما و چه كي تي به و له و ده سته كات به و ميته ده خه ي يه به به به ده كات، نه و نازاد نيه ته نها له هه به زاردني ميته ده كه نه به ت، دواي نه و ده به ت خه نه گر پا به ندي نه و

میتد و هـنگاو پـویستان بـت، خـنـگـر میتـلـژیا یـک بـکار دـنـت، کـ لـ تـیـر کـانـو سـرچاوی گـرتـبـت، تـیـر و میتـد کـانـیش جـاوازی لـ نـوان گـور و بـچوک ناکات، لـ بـردم خـنـدا گـریمان و بـیاری ئاماد کـراو نیی، هـر نووسـرک چـند گـور و ناودار بـت مـلکـچی خـنـی، پـویست لـ سـر خـنـگـریش ئـرکـکـی بـ باشی بـزانـت خـ لـ باـبوونی ناوـکـی قورتار بکات ئـگـر هـسوکـوتی لـ گـ ئـدیـکی ناسراودا کرد، ناو و مـژوویـکی باشی هـ بـت، ناکر نووسـری ناودار ترس و زـرداری بـ سـر خـنـگـردا بـسـپـنـت و کارکـی لـکـدار بکات، جا لـ بـر ئـو پـویست ناوـکـ و لاو بـت و ئـفتار لـ تـک دـقدا بکات، وا دیقـتی بدات کـ لـ خاـو نـکـی دابـاو تـاو بـتوانـت بـ سـریدا زا بـت و رامی بکات، لـ بـرامـبـر خـنـگـردا نووسـری ناودار و نووسـری نادیار یـکـسان، لـ بـردم خـنـگـر تـها دـق هـی، ئـو دـقـیش دـخـنـت ژـر لـپـرسینـوی خـنـی بـ دـر لـ نووسـرکـی.

خـنـی ئـدـبی زماـنی دووـم، قـناغـکی دوا ی ئـو و سـر بـ داهـنـن، ئـدـب هـمیش یـکـمـجار دـت پاشان خـنـ، و لـ خـنـ لـ سـر ئـدـب بونیاد نـراو، بـکـو سـرچاوی لـ تـیـر کـان و فـلسـفیـکـان و میتـلـژیا کـان و رگـتـوو، رـخـنـ پـویستیـکی ئـشـبـیری، ئـوانـی کـ دـب لـ نـبوونی خـنـ بـزار بن خودی ئـدیـکـان خـیان، نـبوونی بـ واتا جـهـشتنی بوار یان دـرفت بـ ناپسـپـکـان، ئالـرـدا ئافات دـخـوـقت، کات کـسـ دـت پـشـو و هـیج زانیاریـکی لـ بار ی بـنـما کانی خـنـ و میتـد و تـیـریـکـانی نیی، دـت و قسـیـک دـنووسـت هاوشـوی خـنـی نـک خودی خـنـ، قسـیـک لـ و دـچـت نـک لـ ناخیـو و هـقـو بـت، چونکی بریتیـی لـ کـکردنـوی کـمـمـک دـستـواژ ی ناتـبا لـ یـک شوـندا تا وا بـ خوـنـری ئاسایی دـریـکـوت کـ قسـگـلـکی قوون، کـ بـ خـی هـیج پـیـو نـدیـکی نـ بـ قووی و نـ بـ خـنـ و نـ بـمـعـریفـو هـی.

لـ یـمـن لـم جـر رـفتـار نـ هـن کـ ئـدـب و خـنـ پـکـو و لـکـدار دـکـن، لـ لاپـمـکـمـدا لـم جـر نموناـم بـا وکردـو کـ جـاوازی لـ نـوان ژانـر ئـدـبیـکـان ناکات و، تـکـ و پـکـی لـ نـوان دـستـواژ و چـمـکـکاندا ناکات، بـ داخـو ئـمـ جـگـر ووی خـنـی ئـدـبی پـسـپـری.

ئـمـ قـیرانـکی خـنـی دـبینـ، یان بـبـین چـق بـستووی رـخـنـی، لـ بـرامـبـردا بـرهـمی ئـدـبی بـ لـشاو و پـلـ لـ بـا وکردنـوی دـکـرـت سـر باری رـوش و شکستـکـان. ژمار ی داهـنـر کـان لـ زیادبووندایـی چا پـکـان یان بـ دووی یـکـیدا دـن، چاودـری کردنـکی پـویست شک نابـن یان لـ لایـن خـنـگرانـو هـیج

دستخشيې كيان له ناکړه. گنج داهه نړۍ كان رځگايۍ كې دوور دې بن، توانايېك به گڼ دځن تاو كوو دانۍ يېك له كتېبۍ كې به فېانې ځنډگر بدات و بې ئيمزا دكات وشې ټزلېنان و هيوای به دخوازېت، كچې ئو ځنډگر دچټو ما كتېبۍ كې له فوټو دادنېت و له بېرې دكات، هېچ ځې بارگران ناكات تېنانېت له نووسينۍ كې كورتي فېسبووكيشدا دستخشانۍ له ناكات و وېك ئېندامۍ كې نو به ناو ځزاني ئېدې بې پېشوازي له ناكات، ځنډگر لای ځې دپهتو به به ئو وې وشيې كې له بارو به، ئېم بېدنگي و تېمپيې، دښ ئو ئيرۍ ټشېر بېت، كې گومان دكات هر وشيېك له وې دړچېت وای له دكات فېان بېت شاعيرۍ كې ناسراو، له راستيدا ئو وې ديكات شاعيرۍ كې ديار و ناسراو خودي شيعرۍ كې تي نېك وشيېكې ئو، وشيېكې تې تېها پېناسۍ يېكې، يېكې مجار پېناسۍ يې به ځت بهر له وې نووسۍ رځ بناسنيت، ئېدې داهه نړۍ مافي ناسيني ځې به دسټ دښت هرچېند چاو نو به ت هرچېنديش به بېدنگي رووبېوويان بېنو، له دواماهيدا درفتي ځې ددږتو كتېبۍ كاني دگات و ناوې به او دېتو، تېش كات دتېت و ځېكې و تېنانېت قوتا بېيېكانېشت تېيان بير دچټو...

له يېمېن دا دېيان ځنډگرې پسېر له هېڅگرې به وانامې دكتېرا هېن، ئېديب زېر به ځشي و پېرشيېو هېو ددېن دانۍ يېك له كتېبۍ كې يانې به ديارې پې بدېن، بېكوو ئېم خوايې يېكېيان له بارۍ وې بنووسېت، تېنانېت نووسينۍ كې پېناسۍ يېش بېت، يان هر وې هېواېك له وای فېسبووكۍ كې كې فېان دانۍ يېك له كتېبۍ كې به ديارې پېشكېش كردم، بېام ئېم ټو نادات، ځنډگر كې كتېبۍ كې له وړدگرېت و له كتېبخانۍ كې دايدنې ئېگر كتېبخانۍ هېبېت، ځې به خوښندنې وېشي سرقال ناكات، ئېركۍ كې چې دتېت نووسۍ رځې دي وېري دگرېت كې پېوېندي به ځنډو نېي، ئافاتېك له دسټواژ و چېمك و بېگېكاني ځنډي دځوځنېت، كارۍ كې له وړگر و نووسۍ رځ دښوېنېت، سنوور له نېوان ئېدې و نائېدې، داهه نړۍ استېقېنې و ساختې، داهه نړۍ و ناداهه نړۍ ادمېت...

له بېرامبېردا داهه نړۍ زېرجار ئو ددوېپات دكېنو كې قايلن به ځنډيېك و پېشوازيشي له دكېن گېرچي ځنډيېكي بونيادنېرانيې، له استيدا له ووي زانستېيېو ځنډي بونيادنېرانيې و يېكېكي دي وېوځنېر نېي، ئېم ناوړدكردنې تېها لای ټېنامې نووسي ناوردېين و ناپسېر بېكار دېهېنرېت، سېرباري ئېم دابېشكاريې له بڼېتدا ئېم پېلنكردنې سياسي، دسېتاداران هر ځنډيېك له بېرژو وېنديان بېت ځنډيېكي بونيادنېر و،

هه موو ئه وان به یشی دژیا نه ووخه نه ره، و له به خه له استیدا به خه پر سه یه کی به کوپه که به ما و به به و تیه ر و میت له ژیا ی خه هه یه، ئاله ره وه به خه به پر سه یه کی بونیاده نه رانه و په ویست و داواکراوه، هیه که سه له ی زیاده نه ند نابن به به هر و که م مه عریفیه کان نه بهت، ئه وان نه که شه ر له که به خه د که نه، به هه شه یه که به سه ره بوونی فشه یان ده زانه زیان به به ره وه نه دیه کان یان ده که یه نهت، به خه به پر سه یه کی به کوپه که و ئا مانجی هه سه نگا نه دی کار به نه ده بی و هونه ریه کان و به یاریش له بار یانه وه ده دات و له سه ره به ما ی زانستی شه ره کار یان ده کات که له سه ره چاوه کانی تیه ری و میت له ژیا زانستیه کانه وه چاوه گی گرتووه، له به ره وه خه ی، واته به خه، نه دژا یه تی نه هه ره ده کات، نه وه ی به نه نجامی ده که یه نهت له ئاست کار به کرچوکه به کان نه وه یه په شتگو یان ده خات. مادام کار که ت و که ژانه ده ستیشه نه که به به خه که واته هه موو مه ره به ته واوه کانی ته دایه تا به نه ده ده که یه نه ده بی شایسته ی به خه په داچوونه وه بهت.

به هیه به ره که دژه منایه تی له له نه وان به خه و داهه نه اندا نیه، به به کوو شه به کی فره ده رانه یه نه وان یه که م داهه نه ره و به به هر نه ده یخو هه نه، ته نه ها گوره به کی په شو به خه یه تا وه کوو شه به نه وه که به خه ده ره ها ویشه به کی کرچوکه به له ده ده که کار دانه وه و ته نه ها ناکه کی نه وان داهه نه ره و به خه گر، نه وان هه موو هه وه ی نه زه کن، ته نه نه نه نه که ره هه موو نه وان که له سه ره هونه ره و نه ده به هه ژمار که راو و ئاته شگایه کیان دژ به به خه گره نه دروست کرد، نه وا به ره مه که ت هه روا به کرچوکه و په وچی ده مه نه ته وه، به گومان دواتر که سه که ده ت و نه وه ته په ده ده ته...

له یه مه نه دوو هه وه سه ته دژ به به خه به بوونی هه یه، یه که م وای ده به نه وه که به خه له یه مه نه نه کادیمیه و قه تیه سه ره وتی زانه که و که ته به خا نه کانه تی، دوو مه شه ده نه کن که به خه به ته به نه یه سه ره په فیه سه بووک به سه تراو ته وه، له استیدا ژیا نه نه ده بی له یه مه نه په ویستی به دوو به ره؛ به خه نه کادیمیه زه ره گرینگه، په ویسته نه وه ته نه ژینه وه زانسته نه چاپ به کن و به شایه به نه و په سه ره و ناپه سه ره کان چاوه په دا به شه نه. به به م داهه نه ره په ویستی به و شه یه که نه که ره په په لیه شه بهت، نه ته وانه ته چاوه نه واته به ته تا وه کوو ته نه ژه ره ده ت و به شایه ده خاته سه ره کار که ی، نه و په ویستی به به ره به چه نه کی به په له یه به چه نه ده یکه شه بهت له فیه سه بووک و که په په شتیه کی مه نه یه، هه ره ها کار به کرچوکه به کانه شه په ویستی به وه یه یه که که نه وه یان په بهت، هه ره چه نه به چه نه ده یکه شه بهت و که به ئا گاهه نه نه وه یه کیان. کاری نه ده بی به له شاو له که یه ته نه که مه نه یه تیه کانه وه به او

دېکرښو، ئېوېش پېوېستی بې ځنډېکې هاوتېریبې بېت، هېمان هېکار بېکار بېښت، نووېسینې ځنډېکې لېم قېناغېدا پېوېستې بارگرانی میتېلېژیاکې کېم بکاتېو، مادام توېژینډوېکې لې چېند دېرېکدا دېخاتېو، نالېژیکېدې دیدگایېکې ځنډېکې لې چوار دېردا بنووسیت و کچې پېشکېکېکې میتېلېژیش لې چوار لاپېښېدا بنووسې. میتېدې ځنډېکې وېک بېلدزېرکې گورې وایې، هېرگیز ناشت بې هېکېکېکېکې چاکې بچوک بېکاری بېنیت، پېگېکې بېاوکراوې فېسېووکې جیاوازې لې پېگېکې توېژینډوېکې ځنډېکې، پېکېکېکې نین ئامېزې خودې هاوې ځنډېگرېکېنمان داوای ئېو کارېمان لې دېکېن، ئېوېش لې بېر نائگایې هېندېکیان بې هې سروشتې نووېسینې فېسېووکې کې پېوېست دېکات لې پېشکېکېکې تیږې و دېرئېنجام و وردېکېاریدې ناپېوېستېدېکېکان سووک بکړتېو، بېرکېکې بې شوېکېکې ځنډېکې لې چېند دېکېکېکې کېمدا بختېو، واکېر لای کېم پېنج هېزار هاوې و پېیگری هېکې، ناتوانت جېیان بېلېت و لې گېتدا بېښتېو تا وتارکېت بخوښتېو کې لې چېند لاپېښېکدا نووسراوېتېو.

ئېمې ووبېوې ووی ئاریشېکېکې بوویندېتېو تېبینېدې ځنډېکېکېنمان بې پېلې لې تېمېکېمېکېکېکېکان بې تایبېت لې فېسېووکې بېاوودکېکېکې، ئېو کېشې لې تېکې ځنډېگری ځنډېکېکېکېکې بېکېو لې گېکې ځنډېگرې تېمېکېکېکېکان، یان ئېوانېکې ناوم ناون “ ژیرکېکان ”، کې لې هاوتېریبې پړسې ئېدېکې و هونېری دېستېردارې ځېیان بوون، لې برې ئېوې قورتار بې لې پېکېکېوتنېان لې پېیگری کردنې ئېو کارانېیان و بې هېزکردنې، دېستېتې دېبې بې دېرېکېکېکېرانیېکېکانیان لې ئاست ئېوې دېنووسین.

هېژاریېکېکې زېری ځنډېکېکې هېکې، ئېمې پړسېکې ناکرې نکوې لې بکړت، سېربارې ئېوېش ئېوې لې تېبینې سېرپېکې دېنووسین بې شېکې کېمېش بېت لې ووتې پړسې هونېری و ئېدېکې هاوبېشې، واکې بېنېن “ ژیرکېکان ” لې هاوې و برادېرکېنمان زېر بېزارن و تووېن لېوانېکې لېبارېیانېو دېیانووسین، ئېگېر ئېوان بېانووسېا ئېمې بې پېشکېکېکېکېکېکېمان دېزانېن، وېلې بې دېنگن لې ئاست هېموو ئېوانېکې دېنووسرېن، یېک حېرفې لې بارېکېمانې یان کېمېکېکې چېرکېکې، یاخود قېسېدېکېکېو نانووسن، یاخود تېنانت بېچوونکې ځنډېکې سېرپېکې لې بارې قېسېدې یا چېکېکې یان کارکې هونېری دېرنا بېن، سېربارې ئېوېش داهېنډرکېکې یېمېنې کې کتېبېکې چاپ دېکا دانېکېکېان بې نېنېرېت، ئېو کتېبانې دېچنې کېگا و تېپوتېز دېیانخوات و پشگېو دېخرېن، “ ژیرکېکان ” ی دېستمان هېچ بېکېکې لې گېکېکېکېکې پانې ئېدېکې و هونېری نابېنن جگې لې نووېسین ځنډېکېکېکېکېکېکې، ئېوان وای دېبېنن مېترسې و هېشېکې لې

داهه زان د کړت و خن گران ننگه ران دکات ..

نووسینی: د . قائد غیلان
نووسر و خن گری ی م نی
کور دیکردنی: س ردار ز
شاعیر و خن گر، ئ مانی

کت بک ب خوند و ی کی خن گران و گفتوگ!

ژ د مانگی مای/ ئ یاری ابردو، ب هاوکاری س نتری شنبیری
زانکی جیهان/ ه ول، کت بی " بیرکردن و ی خن گران ل س ردمی
زیر کی د سترکد دا - بژارد ی کی پ رو ردمی و پ ویستی کی
ک م لگی ی" نووسینی سامی بهنام المالح، ل چاپخان د رچوو و
گ یشته د ستنی خن زان. ئ م کت ب ک ب زمانی ع ر بی نووسراو،
ل لاین مام ستا و د رونناس یوسف عوسمان ح م د و نووسر ا ب ر
شید و گ ر او ت و س ر زمانی کوردی.

کت ب ک س ت و ر ل خ د گ ر /

ت و ر ی ی ک م ل ش ش ب ش پ کها تو، ب باس کی بیرکردن و ب گشتی
د ستنی دکات و د ت و س ر بیرکردن و ی خن گران ب ه موو
لای کانیه و:

بن ماو گ و یش ی بیرکردن و ی خن گران، پ ناس کان و
پ کها ت و گ ز کان. گفتوگ ل س ر ب چی پ ویستیمان ب
بیرکردن و ی خن گران ه ی ل ک م لگای ئ م. ب ش کیش ترخان
کراو ب خستن ووی پ یو ندی بیرکردن و ی خن گران و
کاریگ ر ی کان ل س ر نو سازی و داهه نان ل ه موو بوار کان
ژیا ن دا. دوا ب ش ی ت و ر ی ی ک م باسی بیانو کان و
ب ه د ا ب ر دن کان دکات ب گشتی و ل ک م لگای ئ م دا ب تایب تی.
ت و ر ی دووم س ب ش ل خ د گ ر و ب بیرکردن و ی خن گران ل
پ رو ردم و ف ربوون و ف ر ک د ن د ا ترخان کراو. گفتوگ ی ک ل س ر
چ نی تی ف ربوون و ب کاره نانی بیرکردن و ی خن گران ل ت و او ی

سیستمی پښتو روډ و ډیرکړدن. ئې زموونی ډیرکړدنې ئېم باب ته لږ قوتا بخانه و زانکې کان و شوېنځې کانی ډیربوون و کارکړدن و داهېناني تردا لږ و پاتاني دونيادا دځاتې ډیر باس، هر لږم ته وروډا لږ ډیرکې ته و او دا، ډیر ډیر ستې کان و ئاستې ننگې کانی ډیرکړدن و وې ځنډې گرانې لږ کډمې گای ئېم دا ډیر ته ورو ته سېلی پوښکراون و گفته گېان لږ سږکراو.

ته وېری سېمې مې کتې ډیرکې دوو ډیر، ډیر ناساندن و باسکړدن و گفته گې کړدن لږ سږ ډیرکې دېستکړدا لږ هېموو و وې کان و. چېنې ته سږه ډیردان و ډیر کارهېناني، مېژووی دروستکړدنې، چېرې کان و ئاستې کانی ډیرکې دېستکړد، بوارې جیا جیا کانی ډیر کارهېناني و کاریگې رې کانی لږ سږ ژيان و تاک و کډمې گای، ئالې نگاریې کان و مې ترسې کان.

هر لږم ته وروډا گفته گې یېکې قوو لږ و وانگې یېکې ځنډې گرانې و و کراو لږ سږ: ډیرکې دېستکړدا لږ بوارې پښتو روډ و ډیرکړدن - لږ پېل، قوتا بخانه، کاری مام ستا، ته و او ی سیستمې پښتو روډ دا و ډیر کارهېناني لږ ته ژیندو و نوو سیندو و پېدا کړدن و ډیر کارهېناني زانست و زانپاری و نوو سازی و داهېنان، لږ ډیر کتې ته وېری سېمې پېو ندي و کاریگېری و کارلې کړدنې نه و ان ډیرکړدن و وې ځنډې گرانې و ډیرکې دېستکړدا، ډیر ئامانجې ډیر مړې فای ته کړدنې دروستکړدن و ډیر هېمهېنان و ډیر کارهېناني ډیرکې دېستکړد خراو ته ډیر باس و لږ کډمې ډیر و. لږ کتې پيدا باس و گفته گې ئې و هې و پلان و دې سپېشخې ريان دېکا، چې لږ ئاستې ولاتان يان لږ ئاستې نه و وې ته و گېوبال لږ ئارادان، کډ ډیر و وې بونې وې ئالې نگاریې کان و مې ترسې کانی پښتو روډ ندي ډیرکې دېستکړد لږ سږ ژيان کډمې ته و مړې ف و مړې فای ته دروستې دېکات.

ئامانجې کانی نوو سيني ئېم کتې ډیر، جگې لږ پېشکېش کړدنې ئې و باب ته گرنگ و پېوېستې ډیر ډیر کډمې گای ئېم لږم سږدېم دا، وروژاندن و هاندانې ئې و انې لږ بوارې هزو پښتو روډ و میدیا و ډیر ډیر و تووژیندو وې زانستې کار دېکې ډیر پشکین و دیراسې باشتری واقعې کمان و ډیر نوو سین و گفته گې و تووژیندو وې نوو لږم بوارې دا، ديار ئامانجېکې گرنگ ئېم باب ته ئېم کتې ډیر بېلته میوانې زانکې کان و دېزگاکانی پښتو روډ و و ډیرکړدن و تووژیندو، بېلته باب ته کي ئې کادیمی و ډیرکې لږ کاری نوو سازی و داهېنان و گېانکاری.

ئېم کتې ډیر هې و وې کډ ډیر فراوان کړدنې ئاگاهی لږ نه و هېموو ئې و انې کار ډیر گېانکاری و پېشکېوتن و ئاینديکې باشتر ډیر تاک و کډمې لگا دېکې. دېنگېکې ئې کادیمی زانستې ډیر دیالېگ و گفته گې و

بیرکردن و ی ئ خن گران ب ئامانجی ه نگانان بر و پ ش و ،
ئ گ ر ه نگا و کی ز ر بچو و کیش ب ت .
ب زانین ، ل س ن ت ر ی ئ شنبیری زانک ی جیهان ناساندی ک ت ب ک
یکخرا و گفتوگ ی ل س ر کرا . هیوادارین ل زانک کان ی تری ه ر م
د رف ت ب خ س و ئ م باب ت ل ئ گای ئ م کار ئ کادیمی دا ب ب ت
باب تی دیال گ و گفتوگ و پلان دانان ب پ ش خستنی بیرکردن و ی
ئ خن گران و کردنی ب ب ش ک ل کارو چالاکی و ژیا نی ئ ژان ی
ک م لگا ک مان .
ک ت ب ک ل س ن ت ر ی ئ شنبیری زانک ی جیهان / ه ول ر د س ت د ک و .

ل ر ژ ی داد پ ر و ی تا و انکاری کوردستاندا : ژمار ی زیندا نیانی نگر س — لمان ب 3000 ر ت د کین و

ئ م ل م ن م ن ت ی ئ ن ف ال ل شاری چ مچ ما و گ س تانی
ئ ن ف ال کراوان ل د ی بن ل ر زگاری ر کخرا و کان ی جین ساید ب
ب ش داری ک سوکاری ئ ن ف ال کراوان ل ر ژ ی داد پ ر و ی تا و انکاری ل
کوردستان دوو ک نگر ی ر ژ نام نووسیان ئ نجامدا ، د ق ی ب یان نام ک
ل خوار و ها توو :

ل یادی 19 سا ی دادگای تاوانبارانی ئ ن ف ال و ر ژ ی داد پ ر و ی
تاوانکاری کوردستاندا

ر ک و تی 21 ی ئابی 2006 ب پرسی دادگاییکردنی ت م تبارانی
تاوان کان ی جین سایدی گ لی کورد و بن ما ی قوربانان ب تایب تی
و خ کی کوردستان ب گشتی ر ژ کی م ژووی گ ر نگ بوو ، ب و پ ی ی
ر ژ ی د س پ کردنی دادگاییکردنی تاوانبارانی تاوانی " ئ ن ف ال " بوو
ل ع راق ، ل و ر ژ ب ی ک مجار ل م ژووی گ لانی کوردستان و گ لی
کورد ل ه ر چوار پارچ ی کوردستان ل ما و ی س دان سا ی
رابردوودا ، ک سان کی تاوانبار ب تاوانی گ ور ب رامب ر ب

گۆلگۆمەن "تاوانی جینەساید، تاوانی جەنگ، تاوانی دژ بە مرڤایەتی"، لەلایەن دادگایەکە و هااتی داگیرکەری کوردستان و بکەری تاوانەکان و دادگای بکەرن، لەو پایتەختی بەیاری تاوانی کەمەکوژیدەکانی تەیدا دەرچوو.

رەککەوتی (2006-8-21)، پڕسەیی دادگایکردنی تەمەتبارانی کەسی ئێفئال دەستی پەکرد، خواستی قوربانیانی جینەساید و شارەزایان و چالاکوانانی ئێو بواری، بریتی بوو لە دادگایکردنی تاوانباران لە دادگایەکە نەودەوێتی یاخود لانی کەم دادگایەکە هاوبەش، تاکو دادگاییدەکان بەشەوێکی دادپەرورانی و جەمی متمانی ناوێندەکانی جیهانی بێهوش بچەت و پڕسەیی ناساندنی جەنەساید گۆلی کورد بە جیهانی بکەت، هەرچەندە داواکە نەهاتە دی، و لە دادگاکی زەر بەیاری گرنگیدا، لەوانە چوار کەسی کەمەکوژی خێکی کوردستانی بە جینەساید ناساند، کە تەنها لە ماوی 9 ساڵدا بەرامبەر گۆلی کورد ئێجامدرا بوون، ئێمەش لە مەژووی نوێی مرڤایەتیدا بە وێندە بوو.

بەمەم مەخابن بەیاریکانی دادگای بەیای تاوانەکانی عێراق لە دادگایکردنی تاوانباران بە گشتی و بە تایبەتی تاوانبارانی ئێفئال جەبەجە نەکرا و رەزی لەنەگیرا، گرنگترین بەیاریان بریتی بوو لە ئاشکراکردنی لیستەکی سەرەتایی لە 423 تەمەتبار، بەمەم پارتە سیاسییەکان بە تایبەتیش دەستەتداران لە کوردستان بە شەوای جەراوچەر، نەک تەنها داخەیی تاوانبارانیاندا و پاراستیان و نەیان هەشت پڕسەیی دادپەروری بەردەوام بەت، بێکو فشاریان خستە سەر دەرگا هەمە جەرگەکانی دادویری و رەگریان کرد لە بەیاری دەستگیرکردن و دادگایکردنی 423 تەمەتباری ئێفئال، کە زیاتر لە (61%) یان کورد بوون (258) و تا هەنووکەش تاوانبارانی داواکراو لەلایەن پارتەکانی دەستەتدارو دەپارەزرەن و هەندەکیان پەست و پەیان پەبەخراو. . . تەنانەت هەندەکی دیکەشیان لەلایەن پارتەکانو لەسەر پشکی گۆلی کورد پەستی سەربازیان لە رابردوو لە بەغدا پەدرا بوو. ئێمە وێهێ ئێوێ ژمارەییکی زەری تەمەتبارانی دیکە سکاڵایان لەسەر بوو، کەچی ناویان لە ریزبەندی تەمەتباراندا نەبوو، لە هەمووشی سەیرتر نەبوونی ناوی نەزار خەزرەجی بوو، کە خەیی دان بەویدا دەرست سەرپەرشتی چوار پڕسەیی ئێفئالی کردوو کە دویمان ئێفئالی چوارو ئێفئالی کەتایی کە زەرترین زیانی مەیی هەبوو، ناوبراو لە پڕسەیی ئێفئال لە دواي سەدام حوسەن و عەدنان خەروا و عەلی حەسەن مەجید دەهات لە بەیاردان.

ئێمە لە رەژی دادپەروری لە کوردستان کە رەککەوتی (8-21)، کە بە رەژیمەکی گرنگ و مەژوویی و پە بەهەی دەرانی بە خێکی کوردستان و

پر[س]ی دادپ[رو]ری ل[] کوردستان. . داواکارین:

ی[ک]م: ت[]واوی ئ[]وان[]ی ناویان ل[] لیستی ت[]م[]تبارانی ئ[]نفال"423
ت[]م[]تبار" و ک[]یس[]کانی دیک[]ی جین[]سایدا هاتوو[]، ب[] زووترین کات
د[]ستگیر بکر[]ن و بدر[]ن[] دادگای با[]ای تاوان[]کان ب[]
دادگاییکردنیان، ل[] کوردستانیش ئ[]مان[] و[]ک ت[]م[]تباری ه[]ه[]هاتوو ل[]
دادگا مام[]ان ل[] گ[]دا بکر[]ت، ن[]ک هاو[]اتی ب[] ئیمتیار و[]ک
ئ[]ستا د[]بینن.

دوو[]م: لیستی ناوی ت[]م[]تباران بدر[]ت[] پ[]لیسی ئینت[]رپول دواي
ر[]کخستنی لیست[]ک[] ب[] ناوی چواری ت[]م[]تباران و ناوی سیانی
دایکیان، ب[] ئ[]وی ه[]ه[]هاتوو[]کانیان ل[] و[]اتانی د[]ر[]و[] د[]ستگیر
بکر[]ن و دادگایی بکر[]ن ک[] تاک[] ر[]گای ب[] جین[]ساید ناسینی
تاوان[]کان ل[] س[]ر ئاستی جیهانی.

س[]پ[]م: ل[]لای[]ن پ[]رل[]مانی داها تووی کوردستان[]و[] ئ[]ژی 21 / 8 ب[]
ف[]رمی ب[] ئ[]ژی دادپ[رو]ری تاوانکاری (عدال[] الجنائی[]) ل[]
کوردستان بناس[]ت و ئ[]و ئ[]ژ[] بکر[]ت ب[] سیمبولی رزگار ن[]بوونی
تاوانباران ل[] سزا، ب[] ب[]چاو روونی ه[]موو لای[]ک، ل[] سا[]انی
رابردوو، ب[] پ[]شنیاری ئ[]م[] و ب[] پشتیوانی و[]زیری ش[]هیدانی پ[]شو
مام[]ستا ئارام ئ[]م ر[]ژ[] ل[] کابین[]ی ح[]وت ب[] ف[]رمی و[]ک ر[]ژی
دادپ[رو]ری ناس[]نراو[].

چوار[]م: د[]ستگیرکردنی ع[]جاج ه[]وا[]کی خ[]ش بوو، ل[]و[]ش خ[]شتر
ئ[]و[]ی[] دادگای با[]ای تاوان[]کانی ع[]راقی ب[] ئ[]رکی دادگاییکردنی
ه[]ه[]هست[]ت، ل[] دادگای[]کی ئاشکرادا، ر[]گا ب[] ز[]رین[]ی شایدحا[] و
سکا[]اک[]رانی زیندانی نگر[] س[]لمان بدر[]ت شای[]دی خ[]یان بد[]ن و
سکا[]ا پ[]شک[]ش بک[]ن.

پ[]نج[]م: ب[] زووترین کات رووفاتی ئ[]نفالکراوان د[]ره[]نراو ل[] گ[]
ب[] ک[]م[]م[]کان به[]نر[]ن[]و[] کوردستان و پر[]س[]ی پشکنینی دی ئ[]ن ئ[]ی
خ[]راتر بکر[]ت ب[] ک[]سوکاری قوربانیان.

ش[]ش[]م: ناب[]ت ر[]گا ب[] ت[]م[]تبارانی ئ[]نفال و موست[]شار[]کان و
ن[]و[]کانیان بدر[]ت، ل[] ر[]گای پ[]ستی س[]ر[]کی ع[]شیر[]ت[]و[] د[]س[]اتی
خ[]یان بس[]پ[]نن[]و[] ب[]س[]ر خ[]کدا.

ح[]وت[]م: ر[]گا بگرت[]ت ل[] ب[]رپاکردنی پرس[]و م[]راسیمی گ[]ور[] ب[] ئ[]و
تاوانبارانی جین[]ساید ک[] د[]مرن، و[]ک پ[]ا[]وانی ن[]ت[]و[]ی نمایش
بکر[]ن.

هشت[]م: داواکارین ل[] لیژن[]ی ش[]هیدان و جین[]سایدی پ[]رل[]مانی
کوردستان، ب[]یاری ل[]بوردنی گشتی ب[]ر[]ی کوردستانی ب[] تاوانبارانی
جین[]ساید و تاوان[] م[]زن[]کان و[]ک ش[]هید کردن ب[] گرتن دان و
سیخو[]کردن ه[]ه[]ه[]ن[]ت[]و[].

نەیم: ئەم ژمارە 3000 لێ دانپەنانی تاوانبار حەجەج ھاوو لێ
رێژنامە ی ئێلسە باحی 21-8-2025 رێت دێکەینوو، پەمان وایە ژمارە ی
زیندانیان دوو بە سە هەندە ی ئێو ژمارە یە.

لێ کەتاییدا دێتەین دوای 19 سا لێ دادگاییکردنی تاوانبارانی
ئێنفال هەشتا زەینە ی تەمەتباران نێک دادگایی نەکران، بگر
بە هەزکراون، روفاتی قوربانیان نەگەتەنراونەتوو بە زەدی خەیان،
موچە ی کەسوکاری قوربانیان ھاوتای موچە ی کەسوکاری قوربانیان
عەراق نەکران، حکومەتی عەراق داوای لێبوردنی نەکردوو، عەراق
ویستی نییە ببەتە ئەندامی دادگای تاوانی نەودوو، تی، بەمەش
دەینوو لێ جوگرافیای جینەساید بەمەتەوو...

بەرزو بەرەز بەت روحی شەهیدان و قوربانیانی ئێنفال و هەتەج و
بارزانی و فەیلی و ئێزیدی و کریستان و کاکەیی و شەبەک لێ رێژی
دادپەروری تاوانکاری لێ کوردستاندا، سەرکەوتە دادپەروری لێ
پەناو بەرقەراریبوونی حوکمی یاسا و دادگایەکی بەهەزی سازشەکەری
پیشەیی لێ کوردستان.

دەربازبوونی تاوانبارانی جینەساید لێ سزا، گەورەترین پەشەلکاری
یاسایی و تاوان لێ کوردستان، درێژی تاوانەکانی بەعس و
بەردەوامی پڕسە ی جینەساید.

▪ تەبی رێکخراو کوردستانی یەکان لە پەناو دادگای تاوانی
نەودوو، تی - Koncicc

▪ رێکخراوی 14/4

▪ کەمەمە ی داکی لێپرسی ئێنفال

▪ چاودەری کوردەساید-چاک / کوردستان

- کەمەمە ی قوربانیانی چەکی کیمیاوی هەتەج

- تەبی ئایەکان کوردستان — IKN

- رێکخراوی قەدەغەکردنی چەکی کەکوژ لێ کوردستان — OAWMD

- رێکخراوی هەمەتی دادپەروری — OJC

- رێکخراوی جیهانی بە چەکی کیمیاوی و بایەلەجی - WWW

- هەمەتی ژیان دژ بە ئێعدام لێ کوردستان

- گەقاری تەبزاو

- رێژنامە ی نگرە سەلمان

▪ رێکخراوی مانەوو بە پرسی شەهیدان و ئێنفالکراوان

- رێکخراوی کوردستان بە جینەساید - Kwg

سیحری سـ مات . . کاوی خـ سر و کا وانی

سیحری سـ مای چا و کا نت
پاش سا نی دووری و غوربت
هـ مان هـ زی ئـ فسووناوی
ئـ و سا تا نی گرتـ تـ خـ ...
کـ گـی سا کار عیشقی
سـ رـ رـ گای نـ و انما نی
دـ گـ یان دـ بـ رزی ئاسـ ...
چا و کا نت هـ مان نهـ نی جارانیان
کردـ تـ ئامـ زی سـ زی ...
ئـ و وشا نی لـ سـ رـ لـ ومان
چرـ یان کرد
ئـ و انـ شـ کـ بـ یاریان بووگو دـ ربـ کـ ن
پاراستوونت بـ پیرـ زی ...
سیحری سـ مات
ئا و تـ یـ بـ ورـ ژا نی
تاز دـ زانین خـ شترین
ساتی تـ مـ نی ژینمان بوون ...

تاز ډډ زانين ئو وش ډ سادان ډ مان
نموون ډ پاكي و ډ ډ گډ ردي ئو وينمان بوون ...
ت ډ م ډ هشتا ز ډ ري ما و ډ
با تاريخي ډ ډ رووناكي عيشق لاد ډ ين ...
با ئو ډ ډ ما ن ډ ډ ډ ري ډ
د ډ ډ ډ ډ ن ډ ډ موو ه ډ ست وجود ډ کمان
ډ ډ ډ ش ډ ويستي ډ ډ باد ډ ين ...

3/1 تا 20/1/2008

kawa_kiwiny@yahoo.co.uk